

«САРКАСТИЧНИЙ. А я вам скажу, де ви вирости. Ваш рідний дім – Анвел. Вертайтесь до свого притулку, де всі такі мудрі, як ви. ЗАПИСУВАЧ (послужливо). Не Анвел, а Ганвел.» [4].

М. Павлов відтворив цей діалог наступним чином: «ІРОНІЧНИЙ НЕЗНАЙОМЕЦЬ. Хоч'те, я вам зара' скажу, звідкіля ви самі взяли? З психотричної лікарні. Там вам і місце. ПАН ІЗ ЗАПИСНИКОМ (люб'язно його виправляючи). Псих-І-А-тричної.» [3].

В оригіналі твору автор вжив топонімічну назву, яка є дуже знайомою лондонцям та викликає певні асоціації. Ганвел є лондонською лікарнею, де перебувають психічно хворі люди. В репліку навмисно закладено образливе звернення до незнайомця як до «ненормальної» з точки зору натовпу людини, яка продемонструвала феноменальні здібності (професор Хіггінс). Вона була використана драматургом для того, щоб здивувати та викликати сміх у читачів. Крім того, у мовленні незнайомця зустрічаються граматичні помилки. Так, дієслово «*to come*» має форму теперішнього часу, замість минулого, як у цьому контексті вимагає граматики англійської мови.

О. Мокровольський використав прийом дописки. Він транскрибував назву лікарні «*Hanwell*» та додав лексему «*притулок*» разом із фразою, яка вжита у переносному значенні – «*де всі такі мудрі, як ви*». Адекватне сприйняття топоніму «*Hanwell*», транскрибованого українською мовою, потребує фонових знань, а лексема «*притулок*» та вираз «*де всі такі мудрі, як ви*», вжиті разом з ним, не слугують тим коментарем, який міг би пояснити призначення цього закладу. Ця репліка в оригіналі має саркастичний підтекст та натяк на те, що феноменальні особливості професора Хіггінса можуть бути притаманні лише психічно хворій людині, що звісно викликає подив та сміх.

М. Павлов замість відтворення власне назви лікарні вжив словосполучення «*психотрична лікарня*», вказуючи на специфіку та призначення цього закладу. Тим самим влучно відтворив гумористичний підтекст у наведеному діалозі.

Певної уваги заслуговує перекладацька інтерпретація топонімічної назви «*Largelady Park*» [7]. У О. Мокровольського вона відтворена як «*Глуст-Леді-парк*» [4]. Привабливість цього варіанту перекладу полягає в «англійськості», яка є зрозумілою українському читачу та глядачу. Відчутним залишається також гумористичне значення цієї назви в українському перекладі, яке проявляється на семантичному рівні – у слові «*глуст*» міститься натяк на слово «*товстий / товста*».

М. Павлов відтворив цю топонімічну назву як «*Товстопанський парк*» [3]. Промовиста назва, яка має буквальне значення, такою й відтворена у перекладі. У цьому варіанті перекладу українському глядачу легко зрозуміти гумористичний підтекст цієї назви, але її англійське звучання втрачено, а дехто уважний з цільової аудиторії замислиться, що парк з такою «рідною» українською назвою чомусь знаходиться у Великій Британії.

Висновки. Переклад драматичних творів є складним процесом, який потребує не тільки знання мови оригіналу та перекладу, культури обох народів, але також і проникнення у сутність твору, заглиблення в його ідею, проблематику та характери персонажів, розуміння того, що автор прагнув донести до читачів. Тому переклад для театру можна вважати окремим видом перекладу в системі перекладознавчої теорії, що тісно перетинається з різними напрямками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлов М. О. Модель перцепції художнього тексту в перекладі творів епічного і драматичного жанрів / М. О. Павлов // Іноземна філологія. – 2001. – № 32.
2. Пономаренко Л.В. Семіотика театру: невербальні засоби вираження та особливості їх відтворення в перекладі / Л.В. Пономаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика – 2009. – №10.
3. Шоу Б. Пігмаліон / Бернард Шоу; [пер. з англ. М. Павлова] // Всесвіт. – 1999. – № 11–12. – С. 7–63.
4. Шоу Д.Б. Пігмаліон (пер. з англ. О. Мокровольського) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/149> – Ukrkniga.org.ua
5. Новикова М.А. Стиль автора і стиль переклада: [учеб. пособие] / Новикова М.А. – К.: УМКВО при Мінвузе УССР, 1988. – 84с.
6. Bassnett S. Translating for the Theatre : The Case Against Performability / S. Bassnett // TTR (Traduction, Terminologie, Redaction). – 1991. – № 14 (1). – P. 99-111.
7. Show G.B. Pygmalion [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.online-literature.com/george_bernard_shaw/pygmalion – The Literature Network

Петровська Л.

Науковий керівник – доц. Цепенюк Т. О.

КАТЕГОРІЯ ЛАКУНАРНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ МОВНИХ РЕАЛІЙ

Постановка проблеми. У лінгвістиці та психолінгвістиці під «лакунами» зазвичай розуміють базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільноти, що ускладнюють розуміння деяких фрагментів текстів іншокультурними реципієнтами.

В. Л. Муравйов розглядає лакунарність у вужчому значенні та називає лакунами власне лакунарні одиниці. Він вважає «лакунами» лише ті іншомовні слова (сталі вирази), які виражають поняття,

незакріплені в мовній формі даної мови, та для передачі яких потрібні більш-менш просторові перифрази - вільні словосполучення, утворені на рівні мови» [6, с. 10].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зазначити таких авторів, які присвятили свої роботи даній проблемі: Стернін І. А. [9] та Шульженко М. Ю [10].

Актуальність дослідження. Дослідження національної специфіки мови знаходиться в центрі уваги вчених та перекладознавців. Його можна побачити в засобах вираження об'єктів реальної дійсності та у граматичних формах і категоріях. Одним з проявів такої специфіки на лексичному рівні є наявність лакун.

Мета статті полягає у вирішенні проблематики класифікацій мовних реалій, визначенні поняття лакунарності та у розгляді реалій під кутом зору перекладознавства.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Стернін І. А., «у кожній мові існує велика кількість міжмовних лакун, тобто порожніх, незаповнених місць в лексико-фразеологічній системі мови, хоч у ній можуть бути присутніми близькі за значенням лексеми» [8, с. 5].

При зіставленні лексики англійської та української мов можна виявити прогалини, білі плями в семантиці однієї з мов, тобто лакуни, які виникають в результаті відсутності словесного еквівалента слову з іншої мови. У першу чергу ці проблеми пов'язані з співвідношенням мови та культури. Говорячи про семантичні лакуни, ми маємо на увазі відсутність у мові перекладу конкретного, певного поняття, що позначається у вихідній мові цією лексичною одиницею (словом чи словосполученням), що пов'язано з особливостями мовного розподілу об'єктивного світу кожною з даної пари мов [5, с. 52].

Отже, міжмовна лакунарність – це асиметрія концептуальної бази носіїв тієї чи іншої мови. Прикладами таких слів в англійській мові, що позначають певні поняття або повну відсутність в українській мові, можуть бути:

Barber – пар над водою в морозний день [5, с. 52].

Toddler – дитина, яка починає ходити [11, с. 225].

Reformatory – виправна установа [11, с. 397].

Погляд на світ відображає конкретну систему, чії особливі характеристики в більшості випадків не передаються в полісистемі іншої мови, якщо тільки не способом визначення, введенням коментаря перекладача чи іншого ресурсу. Хоча термін «лакуна» вживається лише у тих випадках, коли йдеться про відсутність якогось поняття у мові перекладу, що не можна пояснити, не слід відносити всі лакуни до безеквівалентної лексики [5, с. 55].

Зверенімо нашу увагу, зокрема, на часткові лакуни. До них відносимо лише ті, які збігаються за ядерними денотативними семами, але відрізняються периферійними та/або емпіричними, які накладаються за своїм змістом лише частково. Складність цієї процедури здебільшого полягає у проблемності визначення типу лакуни, особливо класифікувати її як таку, що пов'язана з тією чи іншою семою, оскільки структура окремого слова може охоплювати усю їхню різноманітність. З огляду на це, допускаємо наявність лакун змішаного типу за умови відсутності в змісті співвідносного слова декількох сем. Аксиоматичним у дослідженні часткової лакунарності вважаємо вчення В. В. Левицького про наявність денотативного та сигніфікативного типів значення, які можливо вивчити методом компонентного аналізу. Семантична структура кожної лексичної одиниці може утворюватися кількома компонентами, тобто семами (предметно-логічні, темпоральні, емотивно-оцінні, стилістично-функціональні, гендерні тощо), які відрізняються при бінарному зіставленні, що, на нашу думку, трактується як часткова лакунарність. Існування часткових лакун, пов'язаних із предметно-логічними семами, зумовлене відсутністю чи незбігом будь-яких ознак предмета, наявного в матеріальній чи духовній культурі певного народу, що, в свою чергу, зумовлює якісну зміну самого предмета чи явища [2, с.180].

Найближчими до лакун можна вважати реалії, оскільки вони означають поняття, відсутні в мові перекладу. Реалії як предмети матеріальної та духовної культури відображають спосіб життя та спосіб мислення конкретного суспільства і не мають аналогів в іншій культурі, в мові якої відсутні і лексичні одиниці, що позначають невідомі культурні концепти. Але є й одна відмінність: у той час коли реалії означають поняття, пов'язані з національною специфікою побуту колективу вихідної мови, слова, які можна визначити як семантичні лакуни, означають поняття, відсутні в мові перекладу через специфіку національного мовного мислення [5, с. 53].

Художній текст та його самобутність завжди визначається наявністю реалій. Вони є засобами, які виражають місцевий колорит та культурно-історичне забарвлення. Науковці присвячують багато досліджень цій проблемі.

Так, наприклад, Р. Зорівчак визначає реалії як моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає традиційно закріпленій за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача [1, с. 58].

За визначенням С. Влахова та С. Флоріна, *реалії* – це слова, що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального й історичного розвитку) одного народу і чужі для іншого. На основі зіставлення реалій з іншими класами словникового складу мови (термінами, власними назвами, діалектизмами, інтернаціоналізмами та ін.) можна виділити певні риси, притаманні лише їм. Основною ознакою реалій є характер їх предметного змісту, тобто тісний зв'язок референта – предмета, поняття,

явища, що позначається реалією – з народом (країною), племенем чи соціальною громадою, з одного боку, та історичним відрізком часу, з іншого. З цього випливає відповідний національний (місцевий), історичний та політичний колорит [4, с. 30].

На сьогодні не існує єдиної класифікації реалій. Різні вчені беруть за основу поділу різноманітні ознаки. Р. Зорівчак об'єднує реалії у такі групи:

- власне реалії (*a baby sitter, Boxing Day, the Central lobby, Poppy Day, Halloween*);
- історичні реалії (*the Black and Tans, a priest's hole*) [1, с. 70].

С. Влахов та С. Флорін виділяють:

- географічні реалії (*prairie, tornado*);
- етнографічні реалії (*одяг, гроші, їжа, знаряддя праці тощо*);
- суспільно-політичні реалії (*department, largo, cu-clux-clan, house of parliament*) [4, с. 65].

Як бачимо, різні вчені подавали свої класифікації мовних реалій, проте найдосконалішою виявилась класифікація С. Влахова та С. Флоріна. Також ці перекладознавці виділили такі способи перекладу: 1) транскрипція (транслітерація); 2) переклад (заміни); 3) приблизний переклад (відповідність за родом та видом, функціональний аналог, опис, пояснення, тлумачення); 4) контекстуальний переклад [3, с. 87].

Реалії допомагають виконувати комунікативну функцію у художньому тексті. М. Ю. Шульженко підкреслює існування комунікативної функції. Вона додає, що основним завданням художнього тексту є не абсолютне відображення дійсності, а здатність до збагачування духовного простору людини [10, с. 328].

Ю. М. Лотман зазначає, що художні тексти можуть виконувати і нехудожні функції, наприклад, у певні історичні моменти текст має нести у собі не лише естетичну функцію, а й такі, наприклад, як політичну, релігійну функції. Реалії можуть нести у собі інформацію про важливі для суспільства події, обмежені певною сферою життєдіяльності, тим самим можуть впливати на свідомість читача. Він зазначає, що основним призначенням даного виду лексики є її використання як засобу створення у тексті темпорального, локального, соціального, національно-культурного та інших видів колориту. Реалії можуть допомагати виконувати тексту такі функції як референційну, міфопоетичну, експресивну, естетичну, функцію передачі незмінної інформації та пам'яті, функцію становлення культурної діяльності, функцію формування соціокультурної компетенції, а також іноді вона є носієм нехудожніх функцій, таких як політичної, релігійної тощо [6, с. 231].

Висновки. Отже, в статті було розглянуто проблематику класифікацій мовних реалій та визначення поняття лакунарності. Різноманітні вчені опрацьовували перекладацький аспект реалій в художніх текстах, і в свою чергу, виникло багато різноманітних класифікацій, які по своєму чітко відтворюють типологію лакунарності та мовних реалій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англословних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів: Вид-во при Львів, 1989. – 216 с.
2. Онищук М. І. Парадигматична лакунарність в англійській і українській мовах: системно-структурний та контрастив.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.17 «Часткова лакунарність субстантивів в англійській та українській мовах» / М. І. Онищук. – Київ, 2013. – 185 с.
3. Влахов С., Флорін С. Непереводимое в переводе (реалии). / С. Влахов, С. Флорін. – М.: Мастерство перевода, 1970. – 433-454 с.
4. Влахов С., Флорін С. Непереводимое в переводе. / С. Влахов, С. Флорін. – М.: Высшая школа, 1986. – 416 с.
5. Иванов В. О. Английская безэквивалентная лексика и ее перевод на русский язык / В. О. Иванов – Л.: ЛГУ, 1995 – 95с.
6. Лотман Ю. М. Структура художественного текста / Юрий Михайлович Лотман. – М.: Искусство, 1970. – 384 с.
7. Муравьев В. Л. Лексические лакуны (на материале лексики французского и русского языков) / В. Л. Муравьев. – Владимир: Владимир. пед. ин-т, 1975. – 267с.
8. Стернин И. А. Лексическая лакунарность и понятийная безэквивалентность / И. А. Стернин. – Воронеж: Казанский федеральный университет, 1997. – 195 с.
9. Стернин И. А. Очерк американского коммуникативного поведения / И. А. Стернин. – Воронеж: ВГУ-МИОН, 2001 – 224с.
10. Шульженко М. Ю. Концепция риторики художественного текста / Марина Юрьевна Шульженко // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена, 2008. – Выпуск 69. – С. 327-329
11. Wilkie Collins. The Moonstone / Wilkie Collins. – L.: Penguin Popular Classics, 1994. – 464 p.

Лотоцька І.

Науковий керівник – асист. Іванців О. В.

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ

Через глобалізацію ринків та зростання ролі міжнародного туризму переклад рекламних текстів набуває великого значення. Оскільки рекламні кампанії потребують великих коштів, підприємці намагаються використати одну й ту саму стратегічну концепцію як матеріал на кількох ринках [4, с. 82]. Хоча рекламні тексти виконують, перш за все, апелятивну функцію, вони не становлять собою